

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ  
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ  
ΠΕΜΠΤΗ 22 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2021  
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ  
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ  
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

## **ΟΜΑΔΑ Α'**

### **ΘΕΜΑ Α1**

Να ορίσετε με σαφήνεια τις έννοιες:

*Εθνικές γαίες*

*Μεγάλη Ιδέα*

*Κόμμα Γ. Θεοτόκη*

**Μονάδες 15**

### **ΘΕΜΑ Α2**

Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιο σας τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- α.** Η ανάπτυξη του εσωτερικού εμπορίου στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα ακολούθησε ρυθμούς ανάλογους με τους ρυθμούς ανάπτυξης της διεθνούς εμπορικής κίνησης.
- β.** Η άφιξη των Βαυαρών στην Ελλάδα το 1832 συνοδεύτηκε από τη σύναψη νέων δανείων.
- γ.** Στη Στερεά Ελλάδα επί Τουρκοκρατίας φορείς της πατρωνίας ήταν οικογένειες προκρίτων.
- δ.** Κατά την περίοδο του Κριμαϊκού Πολέμου το αγγλικό κόμμα αύξησε την επιρροή του στην Ελλάδα.
- ε.** Μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Δραγούμη (1910) δόθηκε στον Βενιζέλο εντολή σχηματισμού κυβέρνησης.

**Μονάδες 10**

### **ΘΕΜΑ Β1**

Ποιες ήταν οι κοινές θέσεις των ξενικών κομμάτων ως προς την οικονομική πολιτική και ποιος ο χαρακτήρας της οργανωτικής τους δομής;

**Μονάδες 12**

## ΘΕΜΑ Β2

Ποιοι λόγοι συνέβαλαν στην ενίσχυση της ελληνικής ναυτιλιακής και εμπορικής δραστηριότητας στη διάρκεια του 18ου αιώνα και έως την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης;

**Μονάδες 13**

## ΟΜΑΔΑ Β'

### ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στην εκλογική διαδικασία και στο δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας• στη συνέχεια να αναλύσετε τη σημασία του δικαιώματος της καθολικής ψηφοφορίας και να αποτιμήσετε τη σημασία της θέσπισης του συντάγματος του 1844 στην εξέλιξη του κοινοβουλευτισμού στην Ελλάδα.

**Μονάδες 25**

### ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

Το εκλογικό δικαίωμα ρυθμίστηκε από τον εκλογικό νόμο της 18<sup>ης</sup> Μαρτίου 1844, που ψήφισε η Α' Εθνική Συνέλευση. Αναγνωρίστηκε σε όλους τους εντός του Βασιλείου γεννηθέντας Έλληνας ή τους αποκτήσαντες το δικαίωμα του πολίτου κατά τους καθεστώτα νόμους, άνω των 25 ετών, εφόσον είχαν ιδιοκτησία τινά, κινητή ή ακίνητη προσοδοφόρον και φοροτελή<sup>1</sup> εντός της επαρχίας όπου έχουσι την πολιτική διαμονήν των, ή εξασκούσαν οιονδήποτε επάγγελμα ή ανεξάρτητον επιτήδευμα. Με τη ρύθμιση αυτή αποκλείονται μόνο οι οικόσιτοι<sup>2</sup> υπηρέτες και οι μαθητευόμενοι τεχνίτες, σύμφωνα με την ερμηνεία της ίδιας της Εθνικής Συνέλευσης. Η αριθμητική διάσταση αυτών των εξαιρέσεων αντιστοιχούσε σε ελάχιστο ποσοστό του ενήλικου ανδρικού πληθυσμού [...] απαραίτητο συμπλήρωμα (στην παραπάνω ψηφοφορία) ήταν η άμεση ψηφοφορία...

<sup>1</sup> Ηβη Μαυρομούστακου, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, τόμος 4, «Το Ελληνικό Κράτος, 1833-1871»*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005, σελ. 44

### ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

Για να γίνει κατανοητό το ριζοσπαστικό περιεχόμενο του νόμου, αρκεί μια σύγκριση με τις ευρωπαϊκές χώρες της εποχής: Στη Βρετανία δικαίωμα ψήφου είχε τότε μόνο ένας στους δώδεκα πολίτες, ενώ στη Γαλλία ψήφιζαν μόλις 170.000 πολίτες σε σύνολο 32 εκατομμυρίων κατοίκων. Αποτελεί σίγουρα παράδοξο η εισαγωγή ενός τόσο προοδευτικού θεσμού [...] σε ένα κατά βάση συντηρητικό πολίτευμα. Αναμφίβολα συνιστά έκφραση της ελληνικής δημοκρατικής παράδοσης. Πρέπει, ωστόσο, να συνυπολογιστεί ότι το δικαίωμα της ψήφου αποτελεί όχι μόνο τον κύριο μηχανισμό συμμετοχής του λαού στην πολιτική εξουσία αλλά επίσης το βασικό παράγοντα νομιμοποίησης της της πολιτικής εξουσίας στην Ελλάδα. Χωρίς να παραβλέπεται ότι η καθολική ψηφοφορία σταδιακά προώθησε τη χειραφέτηση των λαϊκών στρωμάτων και συνέβαλε στη διάπλαση μιας δημοκρατικής

<sup>1</sup> Που υπόκειται σε φορολογία

<sup>2</sup> Που ζουν στο σπίτι

ιδεολογίας, παράλληλα εξασφάλισε και ένα μίνιμουμ λαϊκής συγκατάθεσης στους εκάστοτε κρατούντες.

*Ιστορία των Ελλήνων, τόμος 12, «Νεώτερος Ελληνισμός, 1827-1862», εκδ. Δομή, Αθήνα 2006, σελ. 347-348*

## ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Στην πραγματικότητα η καθολική ψηφοφορία, όπως ίσχυε στην περίοδο 1844-1862 ήταν ελλιπής, μονομερής και ανολοκλήρωτη. Δεν πρόκειται για τους μικρούς περιορισμούς του εκλογικού δικαιώματος, που ήταν άλλωστε αμελητέοι, ούτε για την κακή εφαρμογή της καθολικής ψηφοφορίας. Αναφερόμαστε κυρίως στην παράλληλη ύπαρξη δύο θεσμών που αποδυνάμωναν σημαντικά την ισχύ της καθολικής ψηφοφορίας. Ο πρώτος ήταν η Γερουσία, με μέλη διορισμένα από το μονάρχη, η οποία αποτελούσε το αντίβαρο και συχνά την τροχοπέδη της αντιπροσωπείας της καθολικής ψήφου, σχετικοποιώντας σημαντικά τη σημασία της. Ο δεύτερος, και σπουδαιότερος, ήταν η διατήρηση, και κατά την περίοδο ισχύος του Συντάγματος του 1844, του αυστηρά τιμηματικού<sup>3</sup> συστήματος των Βαυαρών για τις δημοτικές εκλογές. Ήταν πράγματι μια τραγελαφική κατάσταση, καθώς πολλοί πολίτες θεωρούνταν ενεργητικοί και ικανοί μεν για την εκλογή βουλευτών, παθητικοί δε και ανίκανοι, ως προς την υποδεέστερη εκλογή των δημοτικών αρχών. Η κατάσταση αυτή οδηγούσε σε μια διαρκή -de jure και de facto<sup>4</sup>- αμφισβήτηση της καθολικής ψήφου, με αποτέλεσμα να διαιωνίζονται πλουτοκρατικές και οιονεί<sup>5</sup> αριστοκρατικές αντιλήψεις.

*Σωτηρέλης Χ. Γιώργος, Σύνταγμα και εκλογές στην Ελλάδα, 1864-1909, Ιδεολογία και πράξη της καθολικής ψηφοφορίας, Θεμέλιο 2003, σελ. 75-75*

## ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που ακολουθούν, να αναφερθείτε: στις θετικές συνέπειες των Βαλκανικών πολέμων για την Ελλάδα **(μονάδες 13)** και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των Νέων Χωρών **(μονάδες 12)**.

**Μονάδες 25**

## Κείμενο Α'

Μετά το 1912 η Ελλάδα απέκτησε για πρώτη φορά έναν μεγάλο, συμπαγή και καλά οργανωμένο εβραϊκό πληθυσμό. Αν οι άλλες μειονότητες ήταν κατά βάση αγροτικές, οι εβραϊκές κοινότητες ήταν αστικές. Κυριαρχούσαν μάλιστα οικονομικά και πολιτισμικά στη δεύτερη πόλη του κράτους, στη Θεσσαλονίκη ... Η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης ... αριθμούσε τον καιρό της απελευθέρωσης γύρω στους 98.000 Εβραίους, οι οποίοι ανήκαν σε

<sup>3</sup> Τίμημα = εισόδημα

<sup>4</sup> Η λατινική φράση de jure (από τις λατινικές λέξεις de (από) και jus-juris, της 3ης κλίσης, ουδέτερο, αφαιρετική jure (νόμος, δίκαιο), ελληνική προφορά «ντε γιούρε») σημαίνει «εκ του νόμου» ή «εκ του δικαίου». Στη νομοθεσία, συχνά σημαίνει «αυτό που επιβάλλεται από το δίκαιο ή το νόμο. Χρησιμοποιείται συχνά σε αντίθεση με το de facto (το οποίο σημαίνει «κατά την πραγματικότητα») όταν γίνεται αναφορά σε θέματα νόμου, κυβέρνησης, ή καταστάσεων. Όταν χρησιμοποιείται σε νομικό περιεχόμενο, το de jure επισημαίνει αυτό που λέει ο νόμος, ενώ το de facto επισημαίνει εκείνο που συμβαίνει στην πράξη.

<sup>5</sup> Σαν, κάτι σαν (οίον+ει)

όλες τις κοινωνικές τάξεις. Από τους φτωχούς αχθοφόρους του λιμανιού και τους ψαράδες του Θερμαϊκού έως τους πλούσιους εμπόρους και τραπεζίτες, που ανήκαν σε διεθνή δίκτυα [...] (Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους) Πόλεις όπως η Θεσσαλονίκη, τα Γιάννενα, η Φλώρινα, οι Σέρρες κ.α' αποκόπηκαν από την ενδοχώρα τους, ή αποκλείστηκαν από άλλα κέντρα όπως το Μοναστήρι, η Αδριανούπολη, η Κωνσταντινούπολη. Η Μυτιλήνη αποκόπηκε από το Αίβαλί και τον κόλπο του Αδραμυτίου, η Χίος από τη χερσόνησο του Τσεσμέ και τη Σμύρνη. Άνθρωποι και προϊόντα έπρεπε να αναπροσανατολιστούν προς το εθνικό κέντρο την Αθήνα. Ένα από τα επείγοντα καθήκοντα ήταν η δημιουργία συγκοινωνιακών συνδέσεων και δικτύων που θα προσανατόλιζαν τα περιφερειακά κέντρα προς το εσωτερικό.

Αντώνης Λιάκος, *Ο Ελληνικός 20<sup>ος</sup> αιώνας*, Εκδόσεις Πόλις HISTORIA, δεύτερη έκδοση, Αθήνα 2020, σελ. 144-145, 155

### **Κείμενο Β'**

Το επίτευγμα της Ελλάδας [...] ήταν εκπληκτικό. [...] Το 1914 τα έσοδα έφτασαν τα 204 εκατομμύρια δραχμές, από τα οποία τα 72 εκατομμύρια προέρχονταν από τις νέες επαρχίες. Επιπλέον, η Ελλάδα απέκτησε μεγαλύτερη έκταση καλλιεργήσιμης γης (από 8.600.00 στρέμματα το 1911 έφτασε στα 13.300.000 το 1914), ενώ η αξία της αγροτικής παραγωγής ανέβηκε από 262 εκατομμύρια δραχμές το 1912 στα 413 εκατομμύρια το 1914. Αν όμως αυτά τα κέρδη ήταν σταθερά, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν συνοδεύονταν και από σοβαρά προβλήματα. Τα εκτεταμένα βόρεια σύνορα [...] ήταν δύσκολο να προστατευτούν. Επιπλέον η Ελλάδα είχε αποκτήσει και ένα ευρύ τμήμα μη ελληνικού (μη υπαγόμενου στο Πατριαρχείο) πληθυσμού. Στο ελληνικό κομμάτι της Μακεδονίας ζούσαν μόνο 528.000 Έλληνες απέναντι σε 465.000 μουσουλμάνους. Στα εδάφη που είχαν κερδηθεί στην Ήπειρο ζούσαν 166.000 Έλληνες, 38.000 μουσουλμάνοι και 10.000 Εβραίοι και Βλάχοι. [...] Το 1914 ζούσαν στην Ελλάδα περίπου 750.000 άτομα που δεν ανήκαν στο ελληνικό στοιχείο. Οι περισσότεροι κατοικούσαν κατά μήκος των μακρών βορείων συνόρων και επομένως αποτελούσαν απειλή σε περίπτωση πολέμου.

Douglas Dakin, *Η ενοποίηση της Ελλάδας (1770-1923)*, μετάφραση Α. Ξανθόπουλος, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, β' έκδοση, Αθήνα 1984, σελ. 303-304.

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΘΕΜΑΤΩΝ : ΜΠΟΥΓΙΑ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ**

### ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

